

Teisiniai patarimai su priklausomybės problema susiduriančioms pažeidžiamosioms grupėms

Dažnai užduodami klausimai

Vilnius, 2010

TURINYS

IŽANGA.....	1
SVEIKATOS PRIEŽIŪROS PASLAUGOS IR PACIENTŲ TEISĖS.....	2
ANTSTOLIŲ VEIKLA	20
Skolininko teisės	20
Raginimas įvykdyti sprendimą.....	24
Išieškojimo vykdymo tvarka.....	26
Išieškojimas iš būsto, išskeldinimas.....	32
ADMINISTRACINĖS TEISĖS PAŽEIDIMŲ TEISĖ IR BAUDŽIAMOJI TEISĖ	35
GLOBOS IR RŪPYBOS TEISINIS REGLAMENTAVIMAS.....	42
TĖVŲ VALDŽIOS APRIBOJIMAS	48

Koalicija „Galiu gyventi“ parengė teisinių patarimų-paaiškinimų rinkinį su priklausomybėmis susiduriančioms pažeidžiamosioms grupėms. Klausimų-atsakymų forma parengti teisiniai patarimai padės geriau suprasti ir įgyvendinti savo teises bei pareigas, atsakys į dažnai socialiai pažeidžiamoms grupėms kylančius teisinius klausimus, padės geriau suprasti pagrindines aktualių teisės aktų nuostatas. Ši informacija taip pat bus naudinga su pažeidžiamosiomis grupėmis dirbantiems specialistams. Medžiaga parengta įgyvendinant Atviros visuomenės instituto finansuojamą pirminės teisinės pagalbos narkotikų vartotojams projektą.

Atsakymai į klausimus parengti remiantis teisiniu reglamentavimu, galiojusiui iki 2009 m. rugsėjo 23 d.

SVEIKATOS PRIEŽIŪROS PASLAUGOS IR PACIENTŲ TEISĖS

Kas turi teisę gauti valstybės laiduojamą (nemokamą) asmens sveikatos priežiūrą?

Teisę gauti valstybės laiduojamą (nemokamą) asmens sveikatos priežiūrą turi Lietuvos Respublikos, kitų valstybių piliečiai ir asmenys be pilietybės, nuolat gyvenantys Lietuvoje. Čia labai svarbu atskirti būtinąją medicinos pagalbą nuo valstybės laiduojamos (nemokamos) sveikatos priežiūros paslaugų. *Būtinąją medicinos pagalbą* gali gauti visi asmenys, nepriklausomai nuo jų pilietybės ar nuolatinės gyvenamosios vietos, o *valstybės laiduojamas (nemokamas) sveikatos priežiūros paslaugas* gali gauti tik asmenys, atitinkantys tam tikrus reikalavimus, pvz., Lietuvos Respublikos piliečiai, sergantys užkrečiamomis ligomis, Lietuvos Respublikos piliečiai, apdrausti privalomuoju sveikatos draudimu, ir pan.

1994 m. liepos 19 d. Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymas (2008 m. balandžio 22 d. įstatymo Nr. I-552 redakcija. Valstybės žinios, 2008, Nr. 50-1850).

Kas yra būtinoji medicinos pagalba?

Būtinajai medicinos pagalbai priskiriama pirmoji medicinos pagalba ir asmens sveikatos priežiūros įstaigose (teikiančiose ambulatorines ir/ar stacionarines paslaugas) teikiama skubi medicinos pagalba. Tad nuolatinis Lietuvos Respublikos gyventojas gali gauti nemokamą pirmąją ir (ar) skubiąją pagalbą neatsižvelgiant į tai, ar jis yra apdraustas privalomuoju sveikatos draudimu, taip pat neatsižvelgiant į paciento apsilankymų įstaigoje per kalendorinius metus skaičių ir jo gyvenamąją vietą.

1994 m. liepos 19 d. Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymo 19 straipsnis (2008 m. balandžio 22 d. įstatymo Nr. I-552 redakcija. Valstybės žinios, 2008, Nr. 50-1850) ir 2004 m. balandžio 8 d. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas Nr.V-208 „Dėl būtinosios medicinos pagalbos ir būtinosios medicinos pagalbos paslaugų teikimo tvarkos bei masto patvirtinimo“ (Valstybės žinios, 2004, Nr. 55-1915).

Kas yra pirmoji medicinos pagalba?

Pirmoji medicinos pagalba – tai svarbiausi tikslingi veiksmai, skirti padėti kitų ar savo sveikatai bei gyvybei, panaudojant turimas medicinos ir/ar kitokias priemones bei medžiagas, iki nukentėjusiajam/pacientui bus pradėta teikti skubioji insti-

tucinė medicinos pagalba arba paciento būklė taps normali, arba bus konstatuota jo mirtis.

2004 m. balandžio 8 d Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas Nr.V-208 „Dėl būtinosios medicinos pagalbos ir būtinosios medicinos pagalbos paslaugų teikimo tvarkos bei masto patvirtinimo“ (Valstybės žinios, 2004, Nr. 55-1915).

Kas yra skubioji medicinos pagalba?

Skubioji medicinos pagalba – tai tokia medicinos pagalba, kuri teikiama nedelsiant arba neatidėliotinai, kai dėl ūmių klinikinių būklių gresia pavojus paciento ir/ar aplinkinių gyvybei arba tokios pagalbos nesuteikimas laiku sukelia sunkių komplikacijų grėsmę pacientams. Skubioji pagalba yra teikiama sveikatos priežiūros įstaigose (teikiančiose ambulatorines ir/ar stacionarines paslaugas), ją teikia gydytojas arba gydytojas kartu su kitais asmens sveikatos priežiūros specialistais.

2004 m. balandžio 8 d. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas Nr.V-208 „Dėl būtinosios medicinos pagalbos ir būtinosios medicinos pagalbos paslaugų teikimo tvarkos bei masto patvirtinimo“ (Valstybės žinios, 2004, Nr. 55-1915).

Kam yra teikiama būtinoji medicinos pagalba?

Būtinoji medicinos pagalba teikiama nemokamai visiems nuolatiniais gyventojams, neatsižvelgiant į tai, ar jie apdrausti privalomuoju sveikatos draudimu, taip pat neatsižvelgiant į paciento apsilankymų įstaigoje per kalendorinius metus skaičių ir jo gyvenamąją vietą. Užsienio šalių piliečiams, asmenims be pilietybės, nepriskiriamiems nuolatiniais gyventojams, sveikatos priežiūros įstaigos būtinoji medicinos pagalba taip pat teikiama nemokamai.

1994 m. liepos 19 d. Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymo 49 straipsnis (2008 m. balandžio 22 d. įstatymo Nr. I-552 redakcija. Valstybės žinios, 2008, Nr.50-1850).

Kokias sveikatos priežiūros paslaugas laiduoja (nemokamai) valstybė?

Valstybės laiduojamai (nemokamai) sveikatos priežiūrai priskiriama:

- ✓ būtinoji medicinos pagalba;
- ✓ teismo ar teisėsaugos institucijų sulaikytų asmenų, kardomojo kalinimo vietose esančių asmenų, nuteistųjų ir užsieniečių, pateikusių

prašymą suteikti jiems prieglobstį Lietuvos Respublikoje, užsieniečių, gavusių laikinąją ar papildomą apsaugą Lietuvos Respublikoje, asmens sveikatos priežiūra;

- ✓ apdraustųjų privalomuoju sveikatos draudimu, nurodytų Sveikatos draudimo įstatyme asmenų sveikatos priežiūra¹;
- ✓ asmenų, sergančių ligomis, kurių sąrašą tvirtina Sveikatos apsaugos ministerija, galūnių, sąnarių, kitų organų protezavimas²;
- ✓ asmenų, sergančių endokrininėmis, psichikos, onkologinėmis ligomis, priklausomybės nuo

---

¹ Svarbu skirti valstybinį socialinį draudimą nuo sveikatos socialinio draudimo. Sveikatos draudimas yra valstybinio socialinio draudimo rūšis. Yra išskiriamos tokios valstybinio socialinio draudimo rūšys: pensijų socialinis draudimas, ligos ir motinystės socialinis draudimas, nedarbo socialinis draudimas, nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinis draudimas, sveikatos draudimas. Atskiros asmenų grupės yra draudžiamos skirtingų rūšių socialiniu draudimu. Sveikatos draudimo įstatymo 6 straipsnio 4 dalis numato asmenų, draudžiamų privalomuoju sveikatos draudimu valstybės lėšomis, grupes (19 asmenų grupių).

² Šių ligų sąrašą gali nustatyti tik medikai (Seimo nariai neturi kompetencijos nustatyti, kokios ligos yra užkrečiamos). Asmuo, kuris serga liga, patenkančia į sąrašą, yra draudžiamas sveikatos draudimu valstybės lėšomis. Nėra skirtumo, ar asmuo prieš tai buvo draustas, ar ne. Medikams konstatavus, kad jis serga nustatyta liga, asmuo turi gauti visą reikiamą gydymą.

alkoholio sindromu, narkomanijomis, toksikomanijomis, sveikatos priežiūra¹.

1994 m. liepos 19 d. Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymo 47 straipsnis (2008 m. balandžio 22 d. įstatymo Nr. I-552 redakcija. Valstybės žinios, 2008, Nr.50-1850).

Kokius veiksmus turi atlikti asmuo, norintis gauti valstybės laiduojamas (nemokamas) asmens sveikatos priežiūros paslaugas?

Asmuo, norintis gauti valstybės laiduojamas (nemokamas) sveikatos priežiūros paslaugas, turi kreiptis:

- ✓ į pirminės sveikatos priežiūros gydytojus;
- ✓ į antrinės ar tretinės sveikatos priežiūros įstaigas, tačiau šiais atvejais pacientas privalo pateikti pirminės sveikatos priežiūros gydytojų patvirtintą siuntimą.

1994 m. liepos 19 d. Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymo 49 straipsnis (2008 m. balandžio 22 d. įstatymo Nr. I-552 redakcija. Valstybės žinios, 2008, Nr.50-1850).

---

² Šiuo atveju šie asmenys nėra draudžiami valstybės lėšomis, kadangi serga išvardintomis ligomis. Jie laikomi neapdraus-tais sveikatos draudimu, tačiau jiems priklauso nemokamos sveikatos priežiūros paslaugos gydyti konkrečią ligą.

Kokią informaciją apie gydymą gali gauti pacientas?

Pacientas turi teisę gauti informaciją apie sveikatos priežiūros įstaigose teikiamas paslaugas ir galimybes jomis pasinaudoti. Pacientas turi teisę į informaciją apie savo sveikatos būklę, ligos diagnozę, medicininio tyrimo duomenis, gydymo metodus ir gydymo prognozę.

1996 m. spalio 3 d. Lietuvos Respublikos pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymo 6 straipsnis (2004 m. liepos 13 d. įstatymo redakcija Nr. I-1562. Valstybės žinios, 2004, Nr. 115-4284).

Kokią informaciją gydytojas turi suteikti pacientui?

Gydytojas privalo paaiškinti pacientui gydymo eigą, galimus gydymo rezultatus, galimus alternatyvius gydymo metodus ir kitas aplinkybes, kurios gali turėti įtakos paciento apsisprendimui sutikti ar atsisakyti siūlomo gydymo, taip pat apie pasekmes atsisakius siūlomo gydymo.

1996 m. spalio 3 d. Lietuvos Respublikos pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymo 6 straipsnis (2004 m. liepos 13 d. įstatymo redakcija Nr. I-1562. Valstybės žinios, 2004, Nr. 115-4284).

Kokius medicininius dokumentus pacientas gali gauti iš sveikatos priežiūros įstaigos?

Paciento pageidavimu turi būti pateikta ligos istorija, ambulatorinė kortelė ar kiti paciento medicinos dokumentai, išskyrus atvejus, kai tai iš esmės gali pakenkti paciento sveikatai ar sukelti pavojų jo gyvybei.

1996 m. spalio 3 d. Lietuvos Respublikos pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymo 6 straipsnis (2004 m. liepos 13 d. įstatymo redakcija Nr. I-1562. Valstybės žinios, 2004, Nr. 115-4284).

Ar galima rinktis diagnostikos ir gydymo metodikas?

Kai yra galimybė rinktis diagnostikos ir gydymo metodikas, pacientas turi būti supažindintas su šių metodikų ypatybėmis ir jam turi būti suteikta pasirinkimo galimybė.

1996 m. spalio 3 d. Lietuvos Respublikos pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymo 5 straipsnis (2004 m. liepos 13 d. įstatymo redakcija Nr. I-1562. Valstybės žinios, 2004, Nr. 115-4284).

Ar galima priverstinai gydyti asmenį?

Priverstinai hospitalizuoti (gydyti) asmenį be teismo leidimo ne ilgiau kaip 48 valandas galima, jei

yra reali grėsmė, kad jis savo veiksmais padarys esminę žalą savo sveikatai, gyvybei ar aplinkinių sveikatai, gyvybei.

1995 m. birželio 6 d. Lietuvos Respublikos psichikos sveikatos priežiūros įstatymo 27 straipsnis (2005 m. liepos 5 d. įstatymo redakcija Nr. I-924).

Kada galimas gydymas be paciento sutikimo?

Kai nėra nustatyta tvarka išreikštos paciento (jo atstovo) valios, slauga, diagnostika ir gydymas gali būti taikomi tik įstatymų nustatytais pagrindais ir tvarka, kai yra reali grėsmė paciento arba aplinkinių asmenų sveikatai ar gyvybei. Teikiant būtinąją (pirmąją ar skubiąją) medicinos pagalbą pacientui, kuris dėl amžiaus ar sveikatos būklės negali tinkamai išreikšti savo valios, yra būtinas paciento atstovo sutikimas. Pagalba gali būti teikiama be atstovo sutikimo, jei jo nėra arba sutikimo negalima gauti laiku, arba jei atstovas atsisako duoti sutikimą, o medicinos pagalbos suteikimas atitinka paciento interesus.

1996 m. spalio 3 d. Lietuvos Respublikos pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymo 6 straipsnis (2004 m. liepos 13 d. įstatymo redakcija Nr. I-1562. Valstybės žinios, 2004, Nr. 115-4284).

Kokią informaciją apie asmeninį gyvenimą gali gauti gydytojas?

Informacija apie pacientų gyvenimo faktus gali būti renkama pacientų sutikimu ir tik tuo atveju, jei tai yra būtina diagnozuoti ligą, gydyti ar slaugyti.

1996 m. spalio 3 d. Lietuvos Respublikos pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymo 10 straipsnis (2004 m. liepos 13 d. įstatymo redakcija Nr. I-1562. Valstybės žinios, 2004, Nr. 115-4284).

Kokia informacija apie gydymą yra konfidenciali?

Visa informacija apie paciento buvimą sveikatos priežiūros įstaigoje, gydymą, sveikatos būklę, diagnozę, prognozes ir gydymą, taip pat visa kita asmeninio pobūdžio informacija apie pacientą turi būti konfidenciali. Informacija turi išlikti konfidenciali net po paciento mirties.

1996 m. spalio 3 d. Lietuvos Respublikos pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymo 10 straipsnis (2004 m. liepos 13 d. įstatymo redakcija Nr. I-1562. Valstybės žinios, 2004, Nr. 115-4284).

Kokią informaciją pacientui galima gauti telefonu?

Telefonu pacientą galima informuoti tik apie sveikatos priežiūros paslaugas, teikiamas toje įstaigoje, ir galimybes jomis pasinaudoti.

1996 m. spalio 3 d. Lietuvos Respublikos pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymo 6 straipsnis (2004 m. liepos 13 d. įstatymo redakcija Nr. I-1562. Valstybės žinios, 2004, Nr. 115-4284).

Ar gali kiti asmenys sužinoti konfidencialią informaciją apie paciento gydymą?

Konfidenciali informacija gali būti suteikta kitiems asmenims tik turint rašytinį paciento sutikimą. Asmenims, tiesiogiai dalyvaujantiems gydant ar slaugant pacientą, atliekantiems paciento sveikatos ekspertizę, be paciento sutikimo konfidenciali informacija gali būti suteikta tais atvejais ir tiek, kiek tai būtina paciento interesams apsaugoti.

1996 m. spalio 3 d. Lietuvos Respublikos pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymo 10 straipsnis (2004 m. liepos 13 d. įstatymo redakcija Nr. I-1562. Valstybės žinios, 2004, Nr. 115-4284).

Ar galima atskleisti konfidencialią informaciją be paciento sutikimo?

Be paciento sutikimo konfidenciali informacija gali būti suteikta valstybės institucijoms, kurioms Lietuvos Respublikos įstatymai suteikia teisę gauti konfidencialią informaciją apie pacientą prieš jo valią. Pavyzdžiui, tokią teisę turi Lietuvos Respublikos teismai, prokuratūra. Kai pacientas yra praradęs sąmonę ir nėra jo sutikimo, konfidenciali informacija gali būti suteikiama paciento atstovui, sutuoktiniui (partneriui), tėvams (įtėviams) ar pilnamečiams vaikams tik tais atvejais ir tiek, kiek tai būtina paciento interesams apsaugoti.

1996 m. spalio 3 d. Lietuvos Respublikos pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymo 10 straipsnis (2004 m. liepos 13 d. įstatymo redakcija Nr. I-1562. Valstybės žinios, 2004, Nr. 115-4284).

Ar galima skųsti sveikatos priežiūros įstaigą, jos vadovą, gydytojų veiksmus?

Pacientas (jo atstovas) manydamas, kad jo teisės buvo pažeistos, turi teisę raštu kreiptis į sveikatos priežiūros įstaigos vadovą. Sveikatos priežiūros įstaigos vadovas ar jo pareigas einantis asmuo per įmanomai trumpą laiką, bet ne ilgiau kaip per 5 dienas, privalo išnagrinėti kreipimąsi ir raštu pranešti

pacientui (jo atstovui) apie nagrinėjimo rezultatus. Svarbu pabrėžti, kad ši tvarka yra privaloma. Jei pacientas yra nepatenkintas nagrinėjimo tvarka ar nagrinėjimo rezultatu, jis pasirinktinai gali kreiptis į teisumą, Sveikatos apsaugos ministeriją ar kitą sveikatos priežiūros įstaigas kontroliuojančią instituciją¹.

1996 m. spalio 3 d. Lietuvos Respublikos pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymo 11 straipsnis (2004 m. liepos 13 d. įstatymo redakcija Nr. I-1562. Valstybės žinios, 2004, Nr. 115-4284) ir 1996 m. birželio 6 d. Lietuvos Respublikos sveikatos priežiūros įstaigų įstatymo 52 straipsnis (Valstybės žinios, 1996, Nr. 66-1572).

¹ Įstaigų, neatsižvelgiant į jų nuosavybės formą, teikiamų paslaugų valstybinę kontrolę atlieka:

- i. Valstybinė medicininio audito inspekcija – asmens sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo, kokybės (tinkamumo) ir ekonominio efektyvumo valstybinę kontrolę.
- ii. Valstybinė ir teritorinė ligonių kasos – asmens sveikatos priežiūros paslaugų, apmokamų iš privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto, kiekio ir kokybės kontrolę ir privalomojo sveikatos draudimo fondo lėšų naudojimo finansinę bei ekonominę analizę įstaigose, kurios sudariusios sutartis su teritorinėmis ligonių kasomis dėl paslaugų teikimo ir kompensavimo.
- iii. Lietuvos medicinos etikos komitetas – asmens sveikatos priežiūros įstaigos teikiamų paslaugų atitiktį medicinos etikos reikalavimams.
- iv. Valstybinė visuomenės sveikatos priežiūros tarnyba – paslaugų, teikiamų visuomenės sveikatos priežiūros įstaigose prieinamumo, tinkamumo ir efektyvumo valstybinę kontrolę, sveikatos priežiūros, švietimo, socialinės globos ir rūpybos įstaigų valstybinę visuomenės sveikatos saugos kontrolę.

Kaip sprendžiamas ginčas dėl žalos, padarytos gydymo metu?

Jei gydymo metu pacientui buvo padaryta žala, jis privalo raštu kreiptis į sveikatos priežiūros įstaigos vadovą. Jei paciento reikalavimas nepatenkinamas, jis privalo kreiptis į Pacientų sveikatai padarytos žalos nustatymo komisiją¹. Paciento (jo atstovo) ar kitų suinteresuotų asmenų pareiškimai Pacientų sveikatai padarytos žalos nustatymo komisijoje turi būti išnagrinėti ir sprendimas priimtas ne vėliau kaip per 2 mėnesius nuo pareiškimų pateikimo dienos. Pacientų sveikatai padarytos žalos nustatymo komisijos sprendimai sveikatos priežiūros įstaigoms yra privalomi. Jei pacientas (jo atstovas), kitas suinteresuotas asmuo ar sveikatos priežiūros įstaiga nesutinka su Pacientų sveikatai padarytos žalos nustatymo komisijos sprendimu, per 30 dienų nuo sprendimo priėmimo dienos, o sprendimo priėmimo metu nedalyvavę asmenys – per 30 dienų nuo tos dienos, kai jie sužinojo apie sprendimą, turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis

¹ Detali informacija apie komisiją ir reikalavimai kreipiantis į ją pateikiami <http://www.sam.lt/index.php?2341064484>

su ieškiniu į teismą ir ginčyti minėtos komisijos sprendimą.

Lietuvos Respublikos pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymo 17 straipsnis (2004 m. liepos 13 d. įstatymo redakcija Nr. I-1562. Valstybės žinios, 2004, Nr. 115-4284).

Kas yra pakaitinis palaikomasis gydymas (farmakoterapija vaistiniaisiais opioidiniais preparatais)?

Tai asmenų, sergančių priklausomybe nuo opioidų, tęstinis gydymas pakaitiniais opioidiniais vaistiniaisiais preparatais – metadonu ir buprenorfinu.

2007 m. rugpjūčio 6 d. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas Nr. V-653 „Dėl pakaitinio gydymo skyrimo ir taikymo priklausomybei nuo opioidų gydyti ir pakaitinių opioidinių vaistinių preparatų išrašymo, išdavimo, laikymo ir apskaitos asmens sveikatos priežiūros įstaigose tvarkos aprašų patvirtinimo“ (Valstybės žinios, 2007, Nr. 90-3587).

Kas gali teikti pakaitinio palaikomojo gydymo paslaugas?

Tokį gydymą privalo teikti asmens sveikatos priežiūros įstaigos – priklausomybės ligų centrai ir savivaldybių psichikos sveikatos centrai. Jeigu šios įstaigos neteikia tokio gydymo pacientui, kuriam

šis gydymas būtų tinkamiausias, jie nevisiškai atlieka savo funkcijas. Tokį gydymą taip pat gali teikti privatūs psichikos sveikatos centrai.

Priklausomybės ligų centrų sąrašą galite rasti <http://www.vpsc.lt/plc.htm>

Psichikos sveikatos centrų sąrašą galite rasti <http://www.vpsc.lt/psc.htm>

Kokias narkotikų žalos mažinimo paslaugas gali gauti narkotikų vartotojai?

- ✓ Adatų ir švirkštų keitimas, tai yra naudotų adatų ir švirkštų keitimas į sterilius. Adatos ir švirkštai keičiami iki 5 švirkštų ar adatų per dieną santykiu 1:1. Papildomai švirkštai ir adatos gali būti išduodami tik skatinant naudotų švirkštų surinkimą ir keičiant santykiu 1:10. Vienam paslaugų gavėjui gali būti išduota ne daugiau kaip 10 švirkštų su adata per dieną.
- ✓ Dezinfekcijos priemonių dalijimas.
- ✓ Prezervatyvų dalijimas.
- ✓ Sveikatos mokymas ir švietimas siekiant mažinti rizikingą elgseną.

- ✓ Informavimas – tai žodinės, spausdintinės ar kitokios informacijos apie teikiamas sveikatos, socialines, teisines paslaugas suteikimas.
- ✓ Konsultacinė pagalba.

2006 m. liepos 5 d. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas Nr. V-584 „Dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų žalos mažinimo programų vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Valstybės žinios, 2008, Nr. 46-1743).

Kokias sveikatos priežiūros paslaugas gali gauti nuo psichoaktyvių medžiagų priklausomas asmuo?

Asmenys, apdrausti privalomuoju sveikatos draudimu, turi teisę gauti visą reikalingą gydymą. Jei gu asmuo yra neapdraustas, jam reikia susimokėti už pirmą vizitą, tačiau nustačius priklausomybę, visas reikiamas gydymas toliau privalo būti teikiamas nemokamai.

1994 m. liepos 19 d. Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymo 47 straipsnis (2008 m. balandžio 22 d. įstatymo Nr. I-552 redakcija. Valstybės žinios, 2008, Nr.50-1850).

Ar ŽIV infekuotieji privalo būti apsidraudę sveikatos draudimu, jei nori gauti sveikatos priežiūros paslaugas?

ŽIV infekuotieji yra draudžiami privalomuoju sveikatos draudimu valstybės lėšomis, todėl turi teisę gauti visas jiems valstybės laiduojamas nemokamas sveikatos priežiūros paslaugas.

1996 m. gegužės 21 d. Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo 6 straipsnis (2009 m. liepos 22 d. įstatymo redakcija Nr. I-1343. Valstybės žinios, 2009, Nr. 93-3983) ir 1994 m. liepos 19 d. Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymo 47 straipsnis (2008 m. balandžio 22 d. įstatymo Nr. I-552 redakcija. Valstybės žinios, 2008, Nr. 50-1850).

Kokios sveikatos priežiūros paslaugos priklauso laisvės atėmimo vietose esantiems asmenims?

Asmenims, esantiems bet kokioje laisvės atėmimo vietoje, yra garantuojamos visos sveikatos priežiūros paslaugos.

Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso 174 straipsnis.

ANTSTOLIŲ VEIKLA

SKOLININKO TEISĖS

Kaip sužinoti, pas kokį antstolį yra vykdomoji byla?

Asmenys, norintys sužinoti, pas kokį antstolį yra jų vykdomoji byla, turi raštu kreiptis į Lietuvos antstolių rūmus:

Konstitucijos pr. 15/5, LT-09319 Vilnius

Tel. (8 5) 275 0067

El. p. info@antstoliurumai.lt

Norint susirasti konkrečią antstolių kontorą ar antstolį, galima pasinaudoti interneto puslapyje www.antstoliai.lt teikiama informacija. Reikalingą antstolį galima susirasti pagal antstolio pavardę, miestą ar veiklos teritoriją.

Kokias teises turi skolininkas, susidūręs su antstoliu?

- ✓ Dalyvauti antstoliui atliekant vykdymo veiksmus.

- ✓ Susipažinti su visa vykdomosios bylos medžiaga.
- ✓ Gauti pažymą apie vykdymo eigą.
- ✓ Apskųsti antstolio veiksmus teismui.
- ✓ Reikšti antstoliui prašymus dėl skolos mokėjimo atidėjimo, išdėstymo dalimis. Antstolis gali visiškai ar iš dalies sustabdyti vykdomąją bylą arba atidėti vykdymo veiksmus, kai skolininkas susergera arba gydomi ligoninėje. Vykdomoji byla sustabdoma tol, kol išnyks aplinkybės, dėl kurių vykdomoji byla buvo sustabdyta.
- ✓ Reikšti antstoliui nušalinimą¹.
- ✓ Sudaryti su išieškotoju taikos sutartį.
Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 643 straipsnis.

---

¹ Nušalinimas reiškia, kad antstolis negali vykdyti jokių veiksmų ir negali priimti sprendimų konkrečioje byloje, kol nėra išspręstas jo nušalinimo klausimas. Nušalinimas turi būti pareikštas prieš pradėdant priverstinio vykdymo veiksmus, vėliau galima reikšti tik tais atvejais, jei apie nušalinimo pagrindą antstolis sužinojo pradėjęs vykdymo veiksmus. Nušalinimas reiškiamas raštu pačiam nušalinamajam antstoliui. Jei jis nenusišalina, nušalinimo pareiškimas ne vėliau kaip kitą darbo dieną kartu su vykdomąja byla perduodamas teisėjui, kad šis išspręstų nušalinimo klausimą.

Ar gali antstolis skirti baudą?

Antstolis pats baudos skirti negali, tačiau tam tikrais atvejais jis gali kreiptis į teismą tam, kad skolininkui būtų skirta bauda.

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 645 straipsnis.

Ar galima turimą skolą atidirbti ar „atsėdėti“?

Tai priklauso nuo to, kokių pagrindų yra atsiradusi skola. Jei bauda yra paskirta baudžiamojo arba administracinio proceso tvarka, pinigine bauda ar nuobauda skolininkui jos nevykdant ar skolininkui neturint kito turto, iš kurio būtų galima išieškoti, teismo sprendimu gali būti pakeista į viešuosius darbus arba areštą. Jei išieškotojo reikalavimas kyla iš civilinių teisinių santykių, pvz., skola reikia atlyginti padarytą žalą, tokiu atveju skolos nebus galima atidirbti ar „atsėdėti“.

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas, Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas ir Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas.

Ar gali su vykdomąja byla susipažinti kiti asmenys?

Kiti asmenys gali susipažinti su vykdomosios bylos dokumentais tada, kai yra notarine tvarka jiems patvirtintas įgaliojimas. Jeigu skolininko interesams atstovauja advokatas arba advokato padėjėjas, reikia turėti rašytinės sutarties kopiją. Ši tvarka netaikoma tėvams, globėjams (rūpintojams), kurie atstovauja nepilnamečių vaikų interesams.

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 643 straipsnis, atstovavimo santykius reglamentuoja Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.132–2.151 straipsniai.

Ar gali būti draudžiama skolininkui susipažinti su vykdomosios bylos dokumentais?

Skolininkui gali būti neleidžiama susipažinti su vykdomosios bylos dokumentais. Toks draudimas galioja, jeigu susipažinimas su bylos medžiaga galėtų trukdyti toliau vykdyti išieškojimą. Pavyzdžiui, kai yra pagrindo manyti, kad skolininkas, sužinojęs apie jam gresiantį išieškojimą, gali bandyti nuslėpti savo turta, jį perleisti ir pan.

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 643 straipsnis.

Kada nutrūksta senaties terminas pateikti vykdomąjį dokumentą?

Senaties terminas pateikti vykdomąjį dokumentą nutrūksta, kai dokumentas pateikiamas vykdyti. Jeigu išieškoma tik dalis skolos arba dalį skolos geruoju sumoka pats skolininkas ir vykdomasis dokumentas gražinamas išieškotojui, senaties terminas taip pat nutrūksta. Naujas senaties terminas dėl likusios skolos dalies pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kai vykdomasis dokumentas gražinamas išieškotojui.

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 607 straipsnis.

RAGINIMAS ĮVYKDYTI SPRENDIMĄ

Kas yra raginimas įvykdyti sprendimą?

Raginimas įvykdyti sprendimą yra dokumentas, kuriuo antstolis praneša skolininkui apie tai, kad yra pateiktas vykdyti vykdomasis dokumentas ir kad jei šiame dokumente nurodyti veiksmai per antstolio nurodytą terminą nebus įvykdyti, bus pradėta priverstinio vykdymo procedūra.

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 655 straipsnis.

Per kiek laiko reikia įvykdyti raginimą?

Jei vykdomajame dokumente įvykdymo terminas nenustatytas, antstolis skolininkui įvykdyti sprendimą paskiria 10 dienų skaičiuojant nuo raginimo įteikimo dienos. Jei yra išskeldinama iš gyvenamosios patalpos, terminas įvykdyti sprendimą nustatomas ne trumpesnis nei 15 dienų ir ne ilgesnis nei 30 dienų.

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 643 straipsnis.

Kokia nauda raginimą įvykdyti laiku?

Jei skolininkas įvykdo raginimą per nustatytą terminą, jam nereikia apmokėti atlyginimo antstoliui už sprendimo įvykdymą.

2005 m. spalio 27 d. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymas Nr. 1R-352 „Dėl sprendimų vykdymo instrukcijos patvirtinimo“ (Valstybės žinios, 2005, Nr. 130-4682).

Kada raginimas nėra siunčiamas?

Raginimas nesiunčiamas, jeigu įstatymuose ar vykdomajame dokumente yra nurodyti įvykdymo terminai. Pasibaigus nurodytam sprendimo įvykdymo terminui iš karto pradedami priversti-

nio vykdymo veiksmai. Raginimas nesiunčiamas skubaus vykdymo bylose, bylose dėl periodinių išmokų išieškojimų ir turto konfiskavimo, taip pat vykdant preliminarinius teismo sprendimus, teismo įsakymus ir hipotekos teisėjo nutartis dėl skolininko turto realizavimo.

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 661 straipsnis.

IŠIEŠKOJIMO VYKDYMO TVARKA

Iš kokio turto pirmiausia antstolis turi išieškoti skolą?

Išieškoma tokia tvarka:

1. Iš turto, kuris įkeistas ar yra hipotekoje, jei to reikalauja hipotekos kreditorius ar įkeisto turto turėtojas.
2. Iš skolininkui priklausančių pinigų, turtinių teisių, vertybinių popierių, darbo užmokesčio, stipendijos ar kitų pajamų arba kilnojamojo turto.
3. Iš skolininkui priklausančio nekilnojamojo turto.
4. Iš skolininkui priklausančio gyvenamojo būsto.

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 664 straipsnis.

Iš kokio turto antstolis negali išieškoti skolos?

- Vykdamas išieškojimą iš fizinių asmenų, išieškojimas negali būti nukreipiamas į būtinus draabužius, namų apstatymo ir namų apyvokos reikmenis. Išieškojimas negali būti nukreipiamas į visus vaikų reikmenis, vieną radijo imtuvą, vienam šildymo sezonui reikalingą kurą, skolininko šeimos pragyvenimui reikalingus maisto produktus, pinigų sumą, neviršijančią Vyriausybės nustatytos vienos minimalios mėnesinės algos (nuo 2008 m. sausio 1 d. minimali mėnesinė alga yra 800 Lt), asmeninius nebrangius darbo įrankius, reikalingus skolininko profesiniam darbui, išskyrus atvejus, kai šiais įrankiais skolininkas naudojosi neteisėtam verslui.
- Vykdamas išieškojimą iš asmenų, su kuriais kartu gyvena nepilnamečiai vaikai, išieškojimas taip pat negali būti nukreipiamas į vienintelį televizorių ir šaldytuvą.
- Vykdamas išieškojimą iš fizinių asmenų, kurių pagrindinis verslas – žemės ūkis, išieškojimas negali būti nukreipiamas į žiemos laikotarpiu reikalingą pašarą gyvuliams, į kuriuos nenukreipiamas išieškojimas, sėklą, reikalingą eilinei sėjai, vieną karvę, o jei jos nėra, vieną telyčią.

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 668 straipsnis.

Kokia tvarka yra tenkinami išieškotojų reikalavimai turint keletą skolų?

Tokiu atveju visi kreditoriai yra sustatomi į tam tikrą eilę. Paskesnės eilės reikalavimai patenkinami tuomet, kai visiškai patenkinami pirmesnės eilės reikalavimai. Jeigu išieškotos sumos neužtenka visiškai patenkinti visų vienos eilės reikalavimų, jie patenkinami proporcingai kiekvienam išieškotojui priklausančiai sumai. Įstatymas numato, kad hipotekos kreditoriaus ir įkaito turėtojo reikalavimai iš įkeisto turto patenkinami be eilės.

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 754 ir 756 straipsniai.

Koks yra kreditorių reikalavimų eiliškumas?

Pirmąja eile patenkinami reikalavimai išieškoti išlaikymą ir reikalavimai atlyginti žalą, padarytą suluošinimu ar kitokiu sveikatos sužalojimu, taip pat atsiradusią dėl maitintojo netekimo.

Antrąja eile patenkinami darbuotojų reikalavimai, atsirandantys iš darbo teisinių santykių.

Trečiąja eile patenkinami visi kiti reikalavimai.

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 754 straipsnis.

Kokią pinigų sumą antstolis gali išskaičiuoti iš darbo užmokesčio?

Jei darbo užmokestis yra didesnis nei Vyriausybės nustatytas minimalus mėnesinis atlyginimas, iš darbo užmokesčio bei jam prilyginamų išmokų ir davinių dalies gali būti išskaičiuojama iki 70 procentų.

Jei darbo užmokestis ir kita jam prilyginamų išmokų bei davinių dalis neviršija Vyriausybės minimalaus mėnesinio darbo užmokesčio, tokiu atveju antstolis gali išskaičiuoti:

- ✓ iki 50 procentų, jei išieškomas atlyginimas dėl išlaikymo, žalos, padarytos suluošinimu ar kitoku sveikatos sužalojimu, taip pat maitintojo gyvybės atėmimu ir žalos, padarytos nusikaltimu;
- ✓ iki 50 procentų, kai skolininkas turi kelias skolas;
- ✓ iki 20 procentų, kai atliekami kiti išieškojimai, pvz., administracinės baudos, skolos fiziniam ar juridiniam asmeniui.

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 733 straipsnis.

Ar galima išieškoti iš pašalpų?

Iš laikinojo nedarbingumo ar bedarbio pašalpos galima išieškoti tik pagal teismo sprendimą bylose:

- 1) dėl išlaikymo išieškojimo, t.y. priteistas išlaikymas vaikams, išlaikymas kitam sutuoktiniui ir pan.;
- 2) pagal teismo sprendimą byloje dėl žalos atlyginimo, t. y. žala padaryta suluošinus asmenį ar kitaip sužalojus asmens sveikatą ir jos atlyginimas priteistas teismo įsiteisėjusiu sprendimu;
- 3) atėmus maitintojo gyvybę, t.y. teismas priteisė žalos atlyginimą už tai, kad šeima neteko vienintelio šeimos maitintojo.

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 738 straipsnis.

Iš kokių piniginių sumų negalima išieškoti?

Negalima išieškoti iš šių skolininkui priklausančių sumų:

- 1) kompensacinės išmokos už darbuotojui priklausančių įrankių nusidėvėjimą ir kitos kom-

pensacijos, mokamos, kai nesilaikoma normalių darbo sąlygų;

- 2) sumos, mokamos darbuotojui, vykstančiam į tarnybinę komandiruotę, perkeliama, priimamam į darbą ir pasiūstam dirbti į kitas vietas;
- 3) valstybinio socialinio draudimo motinystės (tėvystės) pašalpos;
- 4) valstybės pašalpos šeimoms, auginančioms vaikus;
- 5) socialinės pašalpos;
- 6) laidojimo pašalpos;
- 7) kitos tikslinės socialinės išmokos ir kompensacijos iš valstybės ir savivaldybių biudžetų nepasiturinčių šeimų (asmenų) šalpai, kai šeimos (asmenys) dėl objektyvių priežasčių neturi pakankamai pajamų pragyventi.

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 739 straipsnis.

IŠIEŠKOJIMAS IŠ BŪSTO, IŠKELDINIMAS

Ar yra numatyta, kokia suma turi likti skolininkui po išskaičiavimo?

Įstatymai nenumato, kokia suma turi likti skolininkui po išskaičiavimo, yra nustatyti tik maksimalūs išskaičiavimo dydžiai.

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas.

Kada galima išieškoti iš būsto?

Priverstinai parduoti iš varžytinių skolininkui priklausantį būstą, kuriame jis gyvena, galima tik tais atvejais, kai išieškoma suma viršija 7000 litų.

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 663 straipsnis.

Ar galima skolą išdėstyti dalimis?

Antstolis skolininko prašymu gali skolos mokėjimą išskirstyti dalimis.

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 643 straipsnis.

Ar gali turimos skolos išnykti?

Turima skola galėtų išnykti tik tada, jei išieškotojas nesikreiptų į antstolį per 10 metų nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos, tai yra asmuo ar institucija nesikreiptų po teismo sprendimo į antstolį dėl priverstinio išieškojimo 10 metų.

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 643 straipsnis.

Kada galima iškeldinti nuomininką iš nuomajamų patalpų?

Nuomininkai gali būti iškeldinami iš gyvenamųjų patalpų nutraukus nuomos sutartį, jeigu nesilaiko jos sąlygų: ne mažiau kaip tris mėnesius (jeigu nuomos sutartyje nenustatytas ilgesnis terminas) nemoka buto nuompinigių arba mokesčių už komunalines paslaugas, ardo ir gadina gyvenamąją patalpą, netinkamu elgesiu sudaro neįmanomas sąlygas gyventi kitiems kartu su jais arba greta jų gyvenantiems asmenims.

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 643 straipsnis.

Per kiek laiko asmuo turi išsikelti, kai išieškoma priverstine tvarka?

Priverstine tvarka iškeldinamam asmeniui antstolis nustato ne trumpesnę kaip 15 dienų ir ne ilgesnę kaip 30 dienų terminą įvykdyti sprendimą.

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 659 straipsnis.

Ar gali antstolis sustabdyti iškeldinimą, jei asmuo serga?

Jeigu dėl skolų iškeldinamas asmuo ar jo šeimos narys suserga, antstolis, gavęs dokumentą iš gydyimo įstaigos, kai liga nėra chroniška, **gali** (bet neprivalo) visiškai ar iš dalies sustabdyti vykdomąją bylą arba atidėti vykdymo veiksmus.

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 627 straipsnis.

ADMINISTRACINĖS TEISĖS PAŽEIDIMŲ TEISĖ IR BAUDŽIAMOJI TEISĖ

Ar siunčiami siūlymai skolininkui įvykdyti administracines baudas?

Vykdydami administracinių baudų išieškojimą, antstoliai siunčia siūlymus skolininkams tik dėl nedidelių administracinių baudų, kurių dydis neviršija 200 litų. Visais kitais atvejais nesiunčiami nei siūlymai, nei raginimai, kadangi apie administracinių nutarimo vykdymo terminus žmonės laikomi informuotais kitu būdu: terminai nustatyti įstatymuose ar vykdomajame dokumente.

2005 m. spalio 27 d. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymas Nr. 1R-352 „Dėl sprendimų vykdymo instrukcijos patvirtinimo“ (Valstybės žinios, 2005, Nr. 130-4682).

Kas nutinka nesumokėjus administracine tvarka paskirtos baudos?

Per nustatytą laiką nesumokėjus administracine tvarka paskirtos baudos, išieškojimas skiriamas antstoliui. Antstoliui neradus turto, iš kurio ga-

limas išieškojimas, antstolis gali kreiptis į teismą dėl administracinės baudos pakeitimo ne ilgesnės kaip 400 valandų viešaisiais darbais arba areštu iki 30 parų. Įstatymais nėra numatyta, kad (ir per kiek laiko) antstolis privalo kreiptis į teismą.

Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 314 straipsnis.

Kokiu santykiu administracinė bauda yra keičiama į viešuosius darbus ar areštą?

Viena viešųjų darbų valanda atstoja 10 litų baudos. Viena arešto para skiriama už 20 litų baudos.

Galima skirti iki 400 valandų viešųjų darbų ir iki 30 parų arešto.

Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 314 straipsnis.

Ar galima arešto bausmę atlikti poilsio dienomis?

Baudžiamosiose bylose teismas gali skirti arešto bausmę atlikti poilsio dienomis, jeigu skirta arešto bausmė neviršija 45 parų. Administracinės teisės pažeidimo bylose atlikti areštą poilsio dienomis negalima.

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 49 straipsnis.

Kokiems asmenims negalima skirti arešto?

Arešto bausmės pagal *baudžiamąjį kodeksą* negalima skirti:

- nėščioms moterims.

Taip pat gali būti neskiriamas asmenims, auginan-
tiems vaikus iki 3 metų.

Administracinio arešto negalima skirti:

- nėščioms moterims;
- moterims, turinčioms vaikų iki 12 metų am-
žiaus;
- asmenims, kuriems nesukako 18 metų;
- asmenims, kuriems nustatytas I ar II grupės ne-
įgalumas.

Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 29 straipsnis
ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 49 straipsnis.

Ar galima skirti nuobaudą už narkotinių me- džiagų vartojimą?

Administracinių teisės pažeidimų kodeksas nu-
mato administracinę atsakomybę už narkotinių
ar psichotropinių medžiagų vartojimą be gydytojo
paskyrimo iki 500 Lt.

Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 44 straipsnis.

Ar galima pranešti artimiems giminaičiams apie sulaikymą administracine tvarka?

Administracinėn atsakomybėn traukiamo asmens prašymu pareigūnai turi pranešti, kur jis yra, jo giminaičiams, darbovietės arba mokyklos administracijai. Jei sulaikytas nepilnametis iki 18 metų, būtina pranešti jo tėvams arba globėjams (rūpintojams).

Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 265 straipsnis.

Kokiam laikui pareigūnai turi teisę sulaikyti už administracinės teisės pažeidimus?

Administracinėn atsakomybėn traukiamo asmens administracinis sulaikymas gali trukti ne ilgiau kaip 5 valandas, išskyrus atskirus įstatyme numatytus atvejus, kai asmuo sulaikomas ilgesniam laikui, tačiau ne ilgiau kaip 48 valandas.

Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 267 straipsnis.

Nuo kada pradedamas skaičiuoti administracinio sulaikymo laikas?

Administracinio sulaikymo laikas skaičiuojamas nuo administracinėn atsakomybėn traukiamo as-

mens pristatymo surašyti protokolą momento, o girtas asmens¹ – nuo jo išblaivėjimo laiko.

Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 267 straipsnis.

Ar galima išvengti baudžiamosios atsakomybės susitaikius su nukentėjusiuoju?

Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad teismas neprivalo, bet **gali** atleisti kaltininką nuo baudžiamosios atsakomybės, kai šis susitaiko su nukentėjusiuoju. Susitaikymai (dėl nusikalstamų veikų padarymo) yra dviejų rūšių: sąlyginis atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės, kai norėdamas susitaikyti su nukentėjusiuoju kaltininkas privalo atitikti tam tikrus reikalavimus, ir privataus kaltinimo byloje, kai susitaikymas priklauso nuo nusikaltusiojo ir nukentėjusiojo susitarimo.

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 38 straipsnis ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 413 straipsnis.

---

¹ Įstatyme kalbama tik apie girtumą, nėra išskirtas apsvaigimas nuo narkotinių ar toksinių medžiagų.

Kada galima susitaikyti su nukentėjusiuoju?

Kaltininkas gali susitaikyti su nukentėjusiuoju, kai yra išpildomos visos šios sąlygos:

- ✓ asmuo padarė baudžiamąjį nusižengimą, neat-sargų nesunkų (bausmė neviršija 3 metų laisvės atėmimo) ar apysunkį (bausmė viršija 3 metus, bet neviršija 6 metų) tyčinį nusikaltimą;
- ✓ prisipažino padaręs nusikalstamą veiką;
- ✓ savo noru atlygino ar pašalino fiziniam ar ju-ridiniam asmeniui padarytą žalą arba susitarė dėl šios žalos atlyginimo ar pašalinimo;
- ✓ susitaikė su nukentėjusiuoju arba juridinio as-mens ar valstybės institucijos atstovu;
- ✓ yra pagrindo manyti, kad jis nedarys naujų nu-sikalstamų veikų.

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 38 straipsnis.

Kada negalima atleisti nuo baudžiamosios at-sakomybės susitaikant?

Negali būti atleistas nuo baudžiamosios atsako-mybės:

- 1) recidyvistas;

- 2) pavojingas recidyvistas;
- 3) asmuo, kuris anksčiau jau buvo atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės kaip susitaikęs su nukentėjusiu asmeniu, jeigu nuo susitaikymo dienos iki naujos veikos padarymo praėjo mažiau nei ketveri metai.

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 38 straipsnis.

GLOBALIOS IR RŪPYBOS TEISINIS REGLAMENTAVIMAS

Kas yra globa?

Globa nustatoma siekiant įgyvendinti, apsaugoti ir apginti neveiksnaus fizinio asmens teises ir interesus. Neveiksnūs asmenys yra nepilnamečiai iki 14 metų – už jų veiksmus visiškai atsako tėvai arba globėjai. Taip pat neveiksnūs yra fiziniai asmenys, dėl psichinės ligos ar silpnaprotystės negalintys suprasti savo veiksmų reikšmės ar jų valdyti ir yra teismo sprendimu pripažinti neveiksniais. Tokiems asmenims yra skiriama globa.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.238 ir 2.10 straipsniai.

Kas yra rūpyba?

Rūpyba nustatoma siekiant apsaugoti ir apginti ribotai veiksnaus fizinio asmens teises ir interesus. Ribotai veiksnūs yra nepilnamečiai nuo 14 iki 18 metų, taip pat fiziniai asmenys, kurie teismo

sprendimu yra pripažinti ribotai veiksniais. Rūpyba nustatoma vaikams, sulaukusiems 14 metų.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.239 ir 3.251 straipsniai.

Kas negali būti vaiko globėju (rūpintoju)?

Vaiko globėju (rūpintoju) negali būti skiriamas asmuo, kuris:

- ✓ nėra sulaukęs 21 metų, išskyrus atvejus, kai globoti pageidauja artimasis giminaitis;
- ✓ pripažintas neveiksniu arba ribotai veiksniu;
- ✓ nuo kurio buvo atskirtas vaikas;
- ✓ buvęs įtėviu (įmote), jeigu jo tėvų valdžia buvo apribota dėl to, kad įtėvis (įmotė) netinkamai atliko savo pareigas arba jis buvo atskirtas nuo vaiko;
- ✓ jeigu anksčiau jo, kaip vaiko globėjo (rūpintojo), įgaliojimai buvo nutraukti;
- ✓ teistas už tyčinius nusikaltimus;
- ✓ sulaukęs 65 metų arba vyresnis, išskyrus artimąjį giminaitį, jei jis nori laikinai globoti jaunesnį kaip 10 metų vaiką;

- ✓ sergantis chronišku alkoholizmu, narkomani- ja, psichinėmis ar kitomis ligomis, kurių sąrašą tvirtina Vyriausybės įgaliota institucija.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.269 straipsnis.

Kada galima prašyti nustatyti vaiko laikinąją globą arba rūpybą?

Vaiko laikinoji globa (rūpyba) nustatoma, kai yra bent vienas iš šių pagrindų:

- tėvai arba turimas vienintelis iš tėvų yra dingę ir jų ieškoma (kol teismas tėvus pripažins nežinia kur esančiais arba paskelbs mirusiais);
- tėvai arba turimas vienintelis iš tėvų laikinai negali rūpintis vaiku dėl abiejų tėvų ar vieno iš jų ligos, suėmimo, bausmės atlikimo ar kitų svarbių priežasčių;
- tėvai arba turimas vienintelis iš tėvų nesirūpina, nesidomi vaiku, jo neprižiūri, netinkamai auklėja, naudoja fizinę ar psichinę smurtą ir dėl to kyla pavojus vaiko fiziniam, protiniam, dvasiniam, doroviniam vystymuisi ir saugumui (kol teismo tvarka vaikas bus atskirtas nuo tėvų).

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.254 straipsnis.

Kada galima prašyti nustatyti vaiko nuolatinę globą arba rūpybą?

Vaikui nuolatinė globa (rūpyba) nustatoma, kai vaiko:

- 1) abu tėvai arba turėtas vienintelis iš tėvų yra miręs;
- 2) abu tėvai arba turėtas vienintelis iš tėvų teismo paskelbti mirusiais arba pripažinti nežinia kur esančiais;
- 3) vaikas įstatymų nustatyta tvarka atskirtas nuo tėvų;
- 4) tėvystės ar artimos giminystės ryšiai nuo vaiko radimo dienos nenustatyti per tris mėnesius;
- 5) tėvai arba turimas vienintelis iš tėvų nustatyta tvarka pripažinti neveiksniais.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.257 straipsnis.

Kaip parenkamas vaiko globėjas (rūpintojas)?

Vaiko globėjas (rūpintojas) parenkamas atsižvelgiant į jo asmenines savybes, sveikatos būklę, sugebėjimą būti globėju (rūpintoju), jo santykius su netekusiu tėvų globos vaiku ir vaiko interesus.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.268 straipsnis.

Kur kreiptis norint tapti globėju (rūpintoju)?

Asmuo, norintis tapti vaiko globėju (rūpintoju), rajono (miesto) valstybinei vaiko teisių apsaugos institucijai turi pateikti tokius dokumentus:

- ✓ prašymą, kuriame nurodoma pageidaujamų globoti ir auklėti vaikų skaičius, jų amžius, globos rūšis;
- ✓ Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatytos formos sveikatos pažymėjimą;
- ✓ kartu gyvenančių vyresnių kaip 16 metų asmenų rašytinį sutikimą.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.268 straipsnis.

Kas nustato vaiko laikinąją globą (rūpybą)?

Vaiko laikinoji globa (rūpyba) nustatoma nuo prašymo įregistravimo dienos rajono (miesto) savivaldybėje jos valdybos (mero) sprendimu (potvarkiu) pagal valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos teikimą.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.262 straipsnis.

Kas nustato vaiko nuolatinę globą (rūpybą)?

Vaiko nuolatinė globa (rūpyba) nustatoma teismo nutartimi pagal rajono (miesto) valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos arba prokuroro pareiškimą.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.263 straipsnis.

TĖVŲ VALDŽIOS APRIBOJIMAS

Kada galima apriboti tėvų valdžią?

Kai tėvai (tėvas ar motina):

- vengia atlikti savo pareigą auklėti vaikus;
- piktnaudžiauja tėvų valdžia;
- žiauriai elgiasi su vaikais;
- daro žalingą įtaką vaikams savo amoraliu elgesiu;
- nesirūpina vaikais.

Teismas gali priimti sprendimą dėl laikino ar neterminuoto tėvų (tėvo ar motinos) valdžios apribojimo, kai yra bent vienas iš nurodytų pagrindų.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.180 straipsnis.

Kokios teisės išlieka tėvams apribojus tėvų valdžią?

Apribojus tėvų valdžią laikinai ar neterminuotai tėvams išlieka teisė matytis su vaiku, išskyrus atvejus, kai tai prieštarauja vaiko interesams. Ap-

ribojus tėvų valdžią neterminuotai, be atskiro tėvų sutikimo vaikas gali būti įvaikintas.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.180 straipsnis.

Kas gali kreiptis dėl tėvų valdžios apribojimo?

Ieškinį dėl laikino ar neterminuoto tėvų valdžios apribojimo gali pareikšti vienas iš tėvų, vaiko artimieji giminaičiai, valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija, prokuroras ar vaiko globėjas (rūpintojas).

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.182 straipsnis.

Ar galima panaikinti tėvų valdžios apribojimą?

Ieškinį dėl tėvų valdžios apribojimo panaikinimo gali pareikšti tėvai (tėvas ar motina), kuriems yra taikytas tėvų valdžios apribojimas. Tėvų valdžios apribojimą galima panaikinti tik tuomet, jei vaikas neįvaikintas.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.182 straipsnis.

Kada gali būti panaikintas tėvų valdžios apribojimas?

Tėvų valdžios laikinas ar neterminuotas apribojimas gali būti panaikintas, jei įrodoma, kad tėvai (tėvas ar motina) pakeitė savo elgesį ir gali auklėti vaiką, ir jei tėvų valdžios apribojimo panaikinimas neprieštarauja vaiko interesams.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.181 straipsnis.

Ar galima neterminuotą tėvų valdžios apribojimą pakeisti laikinu?

Jei aplinkybės pasikeitė, tačiau nėra pakankamo pagrindo visiškai panaikinti neterminuotą tėvų valdžios apribojimą, jis gali būti pakeistas laikinu apribojimu.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.181 straipsnis.

Koalicija „Galiu gyventi“

El. p. koalicija@galiugyventi.lt

www.galiugyventi.lt

Autoriai: dr. Rokas Uscila ir Raimondas Stakėnas

Šios knygelės išleidimą remia
Atviros visuomenės institutas

**Galiu
gyventi**

**Nevyriausybinių organizacijų
ir ekspertų koalicija**

El. paštas: koalicija@galiugyventi.lt
www.galiugyventi.lt